

ההסתדרות
הרפואית בישראל
Israeli Medical
Association

DEUTSCHE RÖNTGENGESELLSCHAFT
Gesellschaft für medizinische Radiologie e.V.

D E G R O →

DEUTSCHE GESELLSCHAFT FÜR RADIOONKOLOGIE E.V.

רדיולוגיה

בתקופת השלטון הנאצי

בשנת 2010, מינה האיגוד הרדיולוגי הגרמני (DRG) את ד"ר גבריאל מוזר, היסטוריונית של הרפואה מאוניברסיטת היידלברג, לעמוד בראש פרויקט לחקר ההיסטוריה של האיגוד הרדיולוגי הגרמני בתקופת השלטון הנאצי. האיגוד הגרמני לרדיותרפיה אונקולוגית (DEGRO) הצטרף לפרויקט ב-2012 בשל עברו המשותף עם ה-DRG.

לאחר פרסומים של ד"ר מוזר בשני כתבי העת של האיגודים המקצועיים (RöFo – Fortschritte auf dem Gebiet der Röntgenstrahlen; Strahlentherapie und Onkologie), כעת התערוכה מבקשת לשפוך אור על פרק זה בהיסטוריה.

המחקר המקיף שהתבצע במסגרת הפרויקט ירד לשורשיו של השימוש הנפשע בהקרנות בשירות הפנאטיות של הנאצים לגבי גזע, וכן עקב אחר הקריירות של המדענים והטכנאים שעשו שימוש בכך.

בנוסף, בין הממצאים ישנן גם ביוגרפיות של רדיולוגים שנרדפו ונרצחו בשנים 1933-1945, חומרים שהיה קשה לאתר ולקבץ.

מועצות המנהלים של שני האיגודים מבקשות להביע את תודתן העמוקה לד"ר מוזר על עבודתה.

שלט מן הקליניקה הרפואית של ד"ר ישראל ארנסט יקובסון (bpk/Abraham Pisarek)

בשם האיגוד הגרמני לרדיותרפיה אונקולוגית:
פרופ' ד"ר מיכאל באומן, דרדון

D E G R O →

DEUTSCHE GESELLSCHAFT FÜR RADIOONKOLOGIE E.V.

בשם האיגוד הרדיולוגי הגרמני:
פרופ' ד"ר נורברט הושטן, גרייפסוולד

DEUTSCHE RÖNTGENGESELLSCHAFT
Gesellschaft für medizinische Radiologie e.V.

DRG – איגוד מקצועי בגרמניה הנאצית

י"ד DRG קארל פריק (1934-1939) (המוזיאון הגרמני לרדיולוגיה)

"לוח השנה הרפואי של הרייך" לשנת 1937 פירט רק על 470 רופאים מומחים לאבחון וטיפול רדיולוגי (עם זאת, טכנאים ודאי כלולים במספר זה). בדרך כלל, אלה היו רופאים מבוגרים יותר, שבנוסף להתמחותם המקצועית, אף רכשו כישורי אבחון וטיפול בשיטות רדיולוגיות. מכיוון שהאיגוד הרדיולוגי הגרמני קיבל גם מומחים אחרים – כולל פיזיקאים (רפואיים), מהנדסים ואנשי תעשייה, לצד שתי קבוצות הרפואה שהוזכרו לעיל – מספר החברים התייחס לאנשי מקצוע רפואיים שעבדו באבחון ובטיפול רדיולוגי. החשיבות הגדלה והולכת של רדיולוגיה רפואית הבטיחה צמיחה מתמדת במספר החברים, עד שהאיגוד הרדיולוגי הגרמני הגיע ל-1,453 חברים בשנת 1940.

היה קל יותר להעמיד מיזמים המשותפים למדע הרפואי, הטכנולוגיה הרפואית, העיסוק והסקטור הרפואיים, במרחב תקשורת משותף.

הפוליטיקאים מן המפלגה הנאצית שהיו אחראים לענייני בריאות, הביעו בבירור את כוונתם להימנע ממיקרו-ניהול פוליטי תוקפני באמצעות התערבויות ישירות מלמעלה. עם זאת, עובד משרד הבריאות של הרייך ציין כי המועצות הנבחרות של ההתאחדויות המדעיות עברו "הערכה" לשם עמידה בדרישות בסיסיות פוליטיות ו"מקושרות גזע", בשיתוף עם הרייכסלייטר לענייני רפואה ומשרד הבריאות של הרייך.

קבלתה של משרה מובילה באיגוד מקצועי בתחום המדע, כמו האיגוד הרדיולוגי הגרמני, לא קושרה באופן מוחלט עם חברות במפלגה הנאצית, ובכל זאת הייתה במקצועות הרפואיים שכיחות גבוהה מן הממוצע של "נאציפיקציה-עצמית" (הצטרפות מרצון למפלגה). לכן ניתן להניח ש-44.8% מכל הרופאים שנרשמו בלשכת הרופאים של הרייך בין השנים 1936-1945 היו חברים במפלגה הנאצית.

מחקר שנערך לאחרונה במחוזות הרייך ו-ווסטפאליה אף מצא שיעור חברות של 56% במפלגה, ואישר כי שכיחותו של "שיוך נאצי" – שהוגדר כחברות במפלגה הנאצית ו/או בארגוני המפלגה ומוסדותיה – הגיעה ל-74%.

שלא כמו קארל פריק, שעמד בראש ה-DRG עד 1939 ולא השתייך למפלגה, יורשו בתפקיד, רוברט קונותה, החליט להצטרף למפלגה הנאצית ב-1941, כפי שעשה גם סגנו, קארל הרמן לאש.

רוב חברי מועצת המנהלים (11 מתוך 16), כמו גם מנהלי המחוזות של האיגוד הרדיולוגי הגרמני (8 מתוך 11), הצטרפו אף הם למפלגה: וילי באנש (מועמד), תאודור בקר, האנס ארבסן, רודולף גראשי, היינריך גוטמן, פדור האניש, האנס הולפלדר, האנס-יואכים קרנר, וילי לופ, קארל-וילהלם לואהמן, יוזף פון פאלוגיאני, ארתור פיקהאן, אלכסנדר וולנופר וגיאורג אוגוסט וולץ (מועמד).

קורט בלומה, סגן הרייכסלייטר לענייני בריאות, בשיחה עם הרדיולוג ד"ר רוברט יאנקר, משמאל ד"ר קיטלר (28, Ullstein-Bild, באוגוסט 1938).

סנטימנט כללי

גם לפני שנחקקו חוקי נירנברג ב-1935 ("חוק אזרחות הרייך" ו"החוק להגנה על הדם והכבוד הגרמני"), שולבו סעיפים משפטיים "מבוססי גזע" בתוך התקנות המקצועיות של הרופאים. באפריל 1934, תקנות הכניסה ציינו במפורש כי יש למנוע עיסוק ברפואה מרופאים יהודיים או רופאים "לא פופולריים" מבחינה פוליטית.

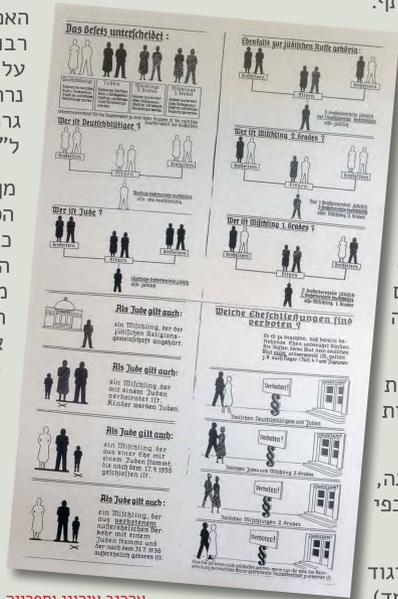
גם אנשי המקצוע הבאים הודרו במפורש מקבלה לתחום: "רופאים שאינם ממוצא ארי ורופאים שבני זוגם אינם ממוצא ארי. כל מי שאבותיו אינם אריים, במיוחד אם יש לו הורים או סבים יהודים, ייחשב למי שאינו ארי. די שהורה או סב אחד יהיה ממוצא שאינו ארי. הדבר תקף בייחוד אם הורה אחד או סב אחד נותר דבק ביהדותו. מוצא שמחוץ לנישואין נחשב גם הוא כמוצא אבות", על פי קטע מהפקודה השנייה שבתקנות הקבלה.

האפליה וההדרה של "בעלי דם לא-גרמני" לבשו צורות רבות, החל מהפצת תעמולה אנטישמית, דרך איסור על פעילויות פנאי, הגבלות נישואין וכלה בפלישות נרחבות לתחום הפרט. במקרה האחרון, אפילו "בעלי דם גרמני" הושפעו מ"חוק בריאות הנישואין", אם נחשבו ל"נחותים גנטית" ולא ל"בריאים תורשתית".

מן ההתחלה, המדיניות הנאצית יזמה את "המאבק נגד הסכמי ורסאי", שברמה הצבאית אסר על גיוס אוניברסלי, כפה את פירוק החימוש והפחית את גודלו של הצבא המקצועי של גרמניה. גרמניה החלה במאמץ חימוש מחודש מעט לאחר שהנאצים עלו לשלטון. גרמנים רבים קידימו בברכה את שובו של הגיוס האוניברסלי, את ייסוד הוורמאכט ובייחוד את הקמת הלופטוואפה (חיל האוויר הגרמני) ב-1935.

בתערוכת "הקרנות ורפואה" שהתקיימה במינכן ב-1935, הוקדש חלק ל"הקרנות והוורמאכט", שרודולף גראשי ויוברטוס שטרנולד, בין היתר, תרמו לעבודתו.

בתערוכה היה גם חלק בנושא "לופטוואפה" שהעמיד מיצגים כ"חדר אקלים ותת-לחץ גדול עם מכונות גליות ומכשיר נטגן בעל ביצועים חזקים", כמו גם "מודל של צנטריפוגה לניסויי האצה בבני אדם, עם מכשיר נטגן משולב".

ארכיב עירוני וספרייה היסטורית, בילפלד

הגירה יהודית / כותרת ספר (1937)

זוגם אינם ממוצא ארי. כל מי שאבותיו אינם אריים, במיוחד אם יש לו הורים או סבים יהודים, ייחשב למי שאינו ארי. די שהורה או סב אחד יהיה ממוצא שאינו ארי. הדבר תקף בייחוד אם הורה אחד או סב אחד נותר דבק ביהדותו. מוצא שמחוץ לנישואין נחשב גם הוא כמוצא אבות", על פי קטע מהפקודה השנייה שבתקנות הקבלה.

האפליה וההדרה של "בעלי דם לא-גרמני" לבשו צורות רבות, החל מהפצת תעמולה אנטישמית, דרך איסור על פעילויות פנאי, הגבלות נישואין וכלה בפלישות נרחבות לתחום הפרט. במקרה האחרון, אפילו "בעלי דם גרמני" הושפעו מ"חוק בריאות הנישואין", אם נחשבו ל"נחותים גנטית" ולא ל"בריאים תורשתית".

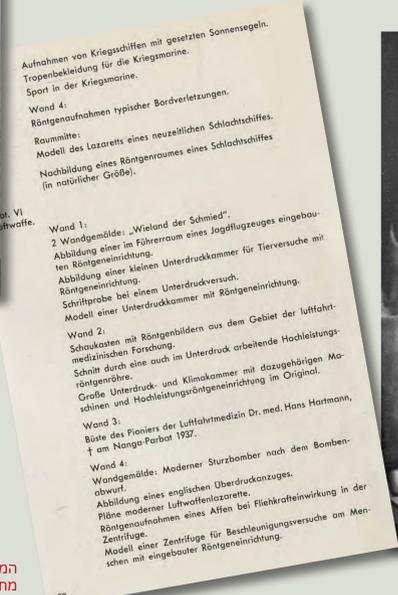
מן ההתחלה, המדיניות הנאצית יזמה את "המאבק נגד הסכמי ורסאי", שברמה הצבאית אסר על גיוס אוניברסלי, כפה את פירוק החימוש והפחית את גודלו של הצבא המקצועי של גרמניה. גרמניה החלה במאמץ חימוש מחודש מעט לאחר שהנאצים עלו לשלטון. גרמנים רבים קידימו בברכה את שובו של הגיוס האוניברסלי, את ייסוד הוורמאכט ובייחוד את הקמת הלופטוואפה (חיל האוויר הגרמני) ב-1935.

בתערוכת "הקרנות ורפואה" שהתקיימה במינכן ב-1935, הוקדש חלק ל"הקרנות והוורמאכט", שרודולף גראשי ויוברטוס שטרנולד, בין היתר, תרמו לעבודתו.

בתערוכה היה גם חלק בנושא "לופטוואפה" שהעמיד מיצגים כ"חדר אקלים ותת-לחץ גדול עם מכונות גליות ומכשיר נטגן בעל ביצועים חזקים", כמו גם "מודל של צנטריפוגה לניסויי האצה בבני אדם, עם מכשיר נטגן משולב".

תערוכה, "היהודי הנצחי", מינכן, נובמבר 1937

המליטריזציה של הרדיולוגיה הרפואית: מחקר אוניברסלי, מינכן 1938.